

Gorsko vodništvo

Stoletnica vodniškega predpisa

✍ Vladimir Habjan

V Planinskem vestniku št. 10, leta 1904, je bil objavljen predpis o gorskem vodništvu imenovan »Red za gorske vodnike«¹. Stoletnica tega predpisa je povod, da smo se ponovno lotili teme – vodenje v gore – o vodništvu pa je bilo sicer v Planinskem vestniku napisanega že veliko (glej izbor literature o vodništvu v prilogi).

Kako je bilo nekoč ...²

Gorsko vodništvo ima v Centralnih Alpah bogato tradicijo, pri nas pa se je začelo uveljav-

1 Razglas c. kr. Deželne vlade za Kranjsko z dne 20. avgusta 1904, št. 13.826, s katerim se daje na znanje nov red za gorske vodnike (PV, št. 10, 1904, str. 171-175).

2 Povzeto in deloma citirano po Evgenju Lovšinu in Janezu Duhovniku (glej prilogo – seznam literature).

ljati proti koncu devetnajstega stoletja. Tako kot v tujini, so bili tudi pri nas domačini – pastirji in lovci – tisti, ki so prvi vodili po gorah. Prvi so (dokumentirano) pristopili na Triglav in potem na vrh vodili še mnoge druge, podobno je bilo tudi v Kamniško-Savinjskih Alpah. Prav gotovo vsi poznamo vodnike, ki sta jih imela Kugy in Frischauf, ko sta raziskovala naše Alpe, v začetku prejšnjega stoletja pa je v njihovem spremstvu hodil tudi Tuma.

Država je kmalu uredila zakonodajo s tega področja – na Kranjskem je bil sprejet prvi vodniški predpis »Red za gorske vodnike« 27. 6. 1874, nato »Red za gorske vodnike za Vojvodino Kranjsko« z dne 20. 8. 1904, na Štajerskem pa naredba štajerskega namestnika z dne 23. 7. 1896. Prvi vodnik, ki je pri nas dobil vodniško knjižico, je bil Simon Pinter iz Mojstrane leta 1877. Vodniki so bili za svoje delo plačani v skladu z vodniško tarifo, ki so jo določile oblasti. Poleg vodenja so vodniki gostom navadno nosili tudi prtljago. V širšem smislu je vodnik opravljal celo vrsto nalog povezanih s hribi, kot npr.: dela pri graditvi koč, zavarovanju poti, reševanje ponesrečenih. Planinska organizacija je uvedla usposabljanje vodnikov na posebnih tečajih, ki so postali obvezen pogoj za opravljanje vodniškega poklica. Prvi tečaj za vodenje po gorah na območju današnje Slovenije je bil leta 1894 v Mojstrani, organizirala ga je Nemško-avstrijska planinska zveza. Na njene tečaje so nekateri slovenski vodniki hodili do leta 1911. Slovensko planinsko društvo (SPD) je prvi tečaj organiziralo leta 1906 v Ljubljani.

Zanimivo je, da se je v času uveljavljanja poklicnega gorskega vodnika, pojavil tudi »alpinist«, tj. obiskovalec gora brez vodnika. Razlogov za to je več. Vodnika so si zaradi težkih socialnih razmer lahko privoščili le premožnejši. V tistih časih pa so v gore intenzivneje začeli zahajati tudi mestni ljudje, tisti, ki so preživeli šest dni v zaprtih prostorih, sedmi dan pa so si zaželeli sonca in narave. Ti so potem ali sami ali v

Slavni Trentarji: Jože Komac - Pavr, Ivan Berginc, Anton Tožbar ml. (sedi) in Andrej Komac ml.

navezi brez vodnika preplezali nove, prvenstvene smeri in tako 'poželi slavo'. Kar naenkrat je bil vodnik potisnjen na drugo mesto.

Po prvi svetovni vojni je bilo v stari Jugoslaviji delo gorskih vodnikov v Dravski banovini urejeno z Naredbo o gorskih vodnikih, ki je bila sprejeta 5. 11. 1930. Nadzor nad vodniki je imela sicer upravna oblast, toda vsak, ki je želel biti vodnik, je moral prinesiti potrdilo planinskega društva o usposobljenosti. Zato je SPD 13. 12. 1930 sprejelo Pravilnik SPD za gorske vodnike, v katerem je bilo med drugim določeno, kako potekajo tečajji. Vodniki v SPD niso imeli posebne organizacije. SPD je sicer v letih 1933 do 1935 organiziralo več vodniških in reševalnih tečajev.

Po drugi svetovni vojni družbeni red, ki je propagiral prostovoljnost in brezplačnost, razvoju gorskega vodništva ni bil najbolj naklonjen. Predpisi so se v planinski organizaciji uredili na novo. Leta 1948 je o vodnikih sklepala tretja redna letna skupščina Odbora za planinstvo in alpinistiko Fizkulture zveze Slovenije. Priporočila je, da se začne organizirati gorsko vodniško službo. Posebna komisija je izdelala Pravilnik vodniške službe in potrdila stare vodnike, novi pa naj bi to postali po opravljenih izpiti. Planinska zveza Slovenije je na svoji peti redni skupščini 18. maja 1958 sprejela pravilnik o organizaciji gorskih vodnikov pod njenim pokroviteljstvom. Izpite za gorske vodnike so leta 1959 opravljali tisti, ki so že bili gorski vodniki in novinci. Gorski vodniki so bili potem do leta 1993 organizirani v podkomisiji za gorsko vodništvo pri komisiji za alpinizem.

... in kako je danes.

Po osamosvojitvi Slovenije so se začele aktivnosti za ustanovitev lastnega vodniškega društva in vključitev v Mednarodno zvezo združenj gorskih vodnikov IFMGA, ki je bila ustanovljena leta 1966. Ustanovni občni zbor Združenja gorskih vodnikov Slovenije (ZGVS) je bil 26. 5. 1993 v Ljubljani, prvi predsednik pa je postal Marko Štremfelj. V IFMGA je bila ZGVS sprejeta 22. 11. 1997 v Kalsu pod Groslocknerjem.

Gorsko vodništvo je danes urejeno z zakonom o gorskih vodnikih, ki je bil sprejet leta

Izbor literature o vodništvu

- Novi red za gorske vodnike na Štajerskem, Planinski vestnik, št. 10, 1896.
- Davek vodnikom, Planinski vestnik, št. 1, 1903.
- Nov red za gorske vodnike, Planinski vestnik, št. 10, 1904.
- Gorski vodniki, Planinski vestnik, št. 8, 1905.
- Prvi vodniški tečaj, Planinski vestnik, št. 3, 1906.
- Naši gorski vodniki, Planinski vestnik, št. 6, 1906.
- Novi oblastveno potrjeni vodniki, Planinski vestnik, št. 8, 1906.
- Badjura, R. 1922: Jugoslovenske Alpe. Naredbe o gorskih vodnikih, Planinski vestnik, št. 2, 1931.
- Režek, B. 1959: Stene in grebeni: razvoj alpinistike v Savinjskih Alpah (1759-1945). Ljubljana.
- Peršič S., Planinski vodniki, Planinski vestnik, št. 7, 1960.
- Lovšin, E. 1961: Gorski vodniki v Julijskih Alpah. Ljubljana.
- Strojin T., Prispevki k podobi in delu planinskega vodništva, Planinski vestnik, št. 3, 1962.
- Krušič J., Gorski vodniki Planinske zveze Slovenije, Planinski vestnik, št. 6, 1962.
- Krušič J., Naši gorski vodniki, Planinski vestnik, št. 7, 1962.
- Kugy, J. 1977: Anton Ojcinger: življenje gorskega vodnika. Maribor.
- Pograjc, B., Gorsko vodništvo kot poklic, Planinski vestnik, št. 5, 1995.
- Peršolja, B. 1995: Mladi v gorništvu in gorniški organizaciji. Mladinska komisija PZS.
- Koželj-Stepic M., Gorsko vodništvo na Slovenskem, Planinski vestnik, št. 6, 1995.
- Habjan, V. Red za gorske vodnike iz leta 1904, Planinski vestnik, št. 4, 1996.
- Zupan, F. Novo obdobje gorskega vodništva, Planinski vestnik, št. 7-8, 1996.
- Peršolja, B. 2001: Programi usposabljanj za opravljanje strokovnega dela v športu na področju planinstva. Elaborat. Ljubljana.
- Duhovnik, J. 2002: Predpisi o gorskih vodnikih, Združenje gorskih vodnikov Slovenije.
- Peršolja, B. 2002: Prostovoljnost delovanja v planinski organizaciji. Zbornik Slovenskega kongresa športne rekreacije. Ljubljana.
- Duhovnik, J. 2003: 10 let Združenja gorskih vodnikov Slovenije (1993-2003). Planinski zbornik: Ob 110-letnici SPD in PZS. Ljubljana.

1999. Poleg zakona ureja delo gorskih vodnikov tudi Pravilnik o gorskih vodnikih, ki ga je sprejelo ministrstvo za drobno gospodarstvo in turizem. V skladu z zakonom o gorskih vodnikih se je ZGVS s sprejemom statuta leta 2000 preobli-

kovalo iz društva v poklicno združenje. Gorski vodniki imajo tudi etični kodeks. Med predpisi, ki urejajo dejavnost gorskih vodnikov, je tudi pravilnik o vodniških tarifah, ki ga je potrdilo ministrstvo za gospodarstvo.

Kategorije članov ZGVS so se z leti spreminjale. Poleg registriranih aktivnih gorskih vodnikov in pripravnikov so leta 1996 uvedli tudi kategorijo registriranih vodnikov. Z izvolitvijo prvega častnega člana so uvedli kategorijo častnega člana. Po sprejemu v IFMGA so aktivne vodnike uvrstili v dve skupini, prva si je na izpopolnjevalnih tečajih pridobila licenco IFMGA, druga je obdržala le licenco ZGVS.

Z osamosvojitvijo ZGVS sodelovanje s PZS ni bilo pretrgano. Gorski vodniki so se aktivno vključili v razprave o Pravilnika o izobraževanju, kategorizaciji in registraciji vodnikov PZS. Že podkomisija za gorsko vodništvo je leta 1991 ugotovila, da je predvidenih kategorij preveč (od A do K). Bistvena pripomba gorskih vodnikov je bila, da mora biti kategorij manj in da morajo biti tudi prostovoljni vodniki celoviteje

usposobljeni. Prizadevanja za uskladitev kategorij vodnikov PZS s kategorijami UIAA so se začela čez nekaj let.

80-dnevni program usposabljanja gorskih vodnikov (obsega tečaj teoretičnih in praktičnih osnov gorskega vodništva, tečaj vodenja v skali, tečaj vodenja v snegu in ledu, tečaj vodenja turnega smučanja v visokogorju ter vse pripadajoče izpite) omogoča, da je gorski vodnik usposobljen za vodenje od tur po poteh v domačih gorah do najzahtevnejših vzponov v vseh gorstvih sveta. Odkar obstoji ZGVS, se je dejavnost gorskih vodnikov v Sloveniji precej razvila. Kar nekaj vodnikov je, ki imajo kot samostojni podjetniki ali lastniki družb registrirano dejavnost gorskega vodništva, večina pa jih svoj poklic še vedno opravlja občasno. Stanje se postopno približuje tistemu v drugih alpskih državah.

Več podatkov o gorskem vodništvu je možno dobiti na internetu (<http://zdruzenje-gvs.si/>). Po vzoru tujih združenj ZGVS vsako leto izdaja brošuro z aktualnimi podatki o gorskih vodnikih. ○

**Ko potrebujete vse vrste elektro instalacij,
smo mi pravi naslov za to!**

ELEKTROTIM d.o.o., Dobja vas 189, 2390 Ravne na Koroškem; tel: 02 821 83 07; elektrotim@koroska.net